

Szöllősi Gusztáv

HOZZÁSZÓLÁS KESERŰ BARNA ARNOLD AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG ELSŐ ÍTÉLETE KÖZÖSSÉGI FORMATERVEZÉSI MINTÁVAL ÖSSZEFÜGGÉSBEN CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek az értelmezésében és ezáltal az uniós szintű egységes joggyakorlat megteremtésében kétségkívül iránymutató szerepe lesz a Európai Bíróság döntésének, amelyet Keserű Barna Arnold ismertet tanulmányában. Elismerés illeti a szerzőt a jogeset színvonalas és részletekbe menő bemutatásáért. Nem is a cikk kritikát érdemlő volta miatt ragadott tollat a jelen írás szerzője, pusztán attól vezérelve, hogy nemzeti jogalkotásunk érdemeit a cikkben is említett két vitás kérdés kapcsán érzékeltesse.

A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (Fmtv.) anyagi jogi rendelkezései nemcsak a közösségi szintű, de a tagállamok és a csatlakozni szándékozó államok jogalkotását is megelőzve értelmezték a 98/71/EK irányelvben foglaltakat a nemzeti szabályozás keretei között. Mindezek fényében különös figyelmet érdemelnek az Fmtv.-nek az oltalom terjedelmének meghatározásával, illetve az alkotói szabadság korlátainak értelmezésével kapcsolatos rendelkezései.

A főtanácsnoki indítvány a minták ütköző voltának megállapításához teljességgel helytállónak tartotta, hogy – ha az materiálisan is lehetséges – a formatervezési minták által jellemzett valós termékek kerüljenek összehasonlításra. Álláspontját azzal támasztotta alá, hogy a tájékozott használók sem a formatervezési minták lajstromait vizsgálják, hanem azok gyakorlati megjelenésével, az érintett termékekkel találkoznak. Ezzel szemben a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy *„nem lehet eredményesen kifogásolni azt, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy az ütköző formatervezési minták által keltett összbenyomást nem abból az előfeltételből kiindulva értékelte, hogy a tájékozott használók mindenképpen közvetlenül hasonlítják össze a formatervezési mintákat.”* „... a 6/2002 rendelet összefüggésében nem található erre vonatkozóan pontos útmutatás, nem lehet azt megállapítani, hogy az uniós jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a lehetséges formatervezési minták értékelését a közvetlen összehasonlításra korlátozza.” Való igaz, hogy a fent idézett mondatokat a Bíróság ítéletében a cikkben is hivatkozott azon gondolatsor vezeti be, amely szerint *„... a tájékozott használónak a természetéből fakad, hogy a szóban forgó formatervezési mintákat – amikor lehetséges – közvetlenül hasonlítja össze. Nem zárható azonban ki, hogy az ilyen összehasonlítás az érintett területen megvalósíthatatlan vagy szokatlan, például sajátos körülmények vagy a szóban forgó formatervezési mintákkal ábrázolt tárgyak tulajdonságai miatt.”* A végkövetkeztetés ismeretében azonban ezek a mondatok a cikk-

ben kifejtettől eltérő értelmet nyernek. A bírósági érvelés ugyanis nem azt mondja, hogy a tájékozott használó bőrre bújva a termékeket – ha az fizikailag lehetséges – közvetlenül kell összevetni, hanem sokkal inkább úgy értelmezendő, hogy, mivel a mintát megtestesítő termékek nem minden esetben állnak rendelkezésre, bár kézenfekvő lenne, az egységes, a tényleges fizikai hozzáféréstől független joggyakorlat érdekében a közvetlen összehasonlítás kizárólag a minták ábrázolásának az értelmezésére használható. Ez utóbbi megállapítás a Bíróság „virágnyelvén” így hangzik: „... *nem minősül tévedésnek, ha a szóban forgó formatervezési minták által keltett összbenyomás értékelésekor figyelembe veszik azokat a ténylegesen forgalmazott termékeket, amelyek ezeknek a formatervezési mintáknak megfelelnek.*”

A fenti vitás kérdésre a hazai jogalkalmazók már az Fmtv. 2002. évi hatálybalépésével választ kaptak. Az Fmtv. 20. §-ának (1) bekezdése értelmében ugyanis a mintaoltalom terjedelmét a termék egészének vagy részének megjelenését befolyásoló, a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett fényképből, rajzból vagy más grafikai ábrázolásból megállapítható külső jellegzetességek határozzák meg. Azaz az Fmtv. kizárja a termékek közvetlen összehasonlításán alapuló döntéshozatalt. Az SZTNH elmúlt tízéves joggyakorlata ezzel összhangban a felek által bemutatott kész termékeket csak a minta ábrázolásából megismerhető jellegzetességek egyértelmű beazonosítása kapcsán vette figyelembe.

A tapasztalat azt igazolja, hogy minden ettől eltérő megközelítés könnyen tévútra vezethet. A lajstromban elhelyezett ábrázolásokat bárki megtekintheti, azok a minta lajstromozásától fogva változatlan formában a köz rendelkezésére állnak. A minta szerinti termék megismerhetőségének időpontja, körülményei ezzel szemben korántsem állapíthatóak meg ilyen egyértelműen. Harmadik személy kizárólag a lajstromív alapján szerezhet ismereteket arról, hogy milyen formai kialakítás hasznosításától kell tartózkodnia. Kétségtelenül a jogbiztonság rovására menne, ha a bitorlás elkerülése érdekében a hasznosítónak a jogosult piacon forgalmazott termékeit is figyelembe kellene vennie a jogkövető magatartás érdekében, azokat beazonosítania valamely lajstromíven szereplő ábrázolással, majd kitárlnia, hogy egy bitorlási eljárás során az adott méretű termék a döntéshozó fórum szerint csatolható-e, vagy sem. A két feltárás között pedig óriási különbség lehet, ahogy azt a jelen ügyben is tapasztalhattuk.

A másik említést érdemlő kérdés az alkotói szabadság korlátaival kapcsolatos. Ezen a ponton az Fmtv. sem mond többet, mint a közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK tanácsi rendelet (CDR). Az Fmtv. indokolása ugyanakkor ebben a kérdésben sem hagyja cserben a jogalkalmazókat. Egyértelműen állást foglal abban a tekintetben, hogy a termék rendeltetése mellett a piaci viszonyok is korlátozhatják az alkotó mozgásterét. Ezt az értelmezést a jelen eljárásban a BPHH érvelésében érhetjük tetten, míg a legmarkánsabban a főtanácsnoki indítvány tör palcát a kizárólag funkcionális értelmezés mellett. Ez utóbbi álláspont azon alapul, hogy a piac által elvárt tulajdonságok az alkotói szabadság korlátjaként történő figyelembevétele a piac kényszerű egységesítése irányába hatna, ami ellentmond a szabályozás céljainak. A jelen írás szerzője nehezen tud azonosulni ezzel az érveléssel. Arról

van ugyanis szó, hogy azok a jellegzetességek, amelyeknek a korábbi mintákon megvalósult kialakításától a szerző ésszerűen nem térhet el, kisebb súllyal veendő figyelembe a minták által a tájékozott használóra tett összbenyomás azonosságának a megállapításakor. Amennyiben például a stílus- és divatirányzatok által meghatározott jellegzetességeket nem tekintjük az alkotói szabadságot korlátozó tényezőnek, ez könnyen oda vezethet, hogy az éppen aktuális divat keretein belül készült formatervezett alkotások divatjegyekben megmutató azonossága az összbenyomás kialakításában olyan súllyal szerepel, hogy annak korábbi mintáktól eltérő volta nem állapítható meg. Ez pedig a stílus- és divatirányzatok kisajátítását eredményezné, ami szintúgy ellenkezik a szabályozás céljával, és egyúttal a közérdek sérelmének a veszélyét is magában hordozza.